

тема:

В КСУ розпочався розгляд законопроекту № 1013 на відповідність нормам Конституції України

с. 3

Огляд роботи комітетів та секцій НААУ за вересень-жовтень 2019 року

с. 7

Аналітичний огляд окремих рішень Європейського суду з прав людини

с. 47

Адвокатура Харківщини кінця XIX ст. — початку XX ст. в іменах

с. 62

АДВОКАТУРА ХАРКІВЩИНИ КІНЦЯ ХІХ — ПОЧАТКУ ХХ ст. В ІМЕНАХ (ДО 145-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ РАДИ ПРИСЯЖНИХ ПОВІРЕНИХ ПРИ ХАРКІВСЬКОМУ ОКРУЖНОМУ СУДІ)

Ірина Василик, доцент, керівник Центру досліджень адвокатури і права при НААУ, к. і. н.

Галина Басара-Теліщак, науковий співробітник Інституту історії України НАН України, к. і. н.

Формування інституту адвокатури Харківщини розпочалося у XVIII столітті. У «Правах, по которым судится малороссийский народ» (1743 р.) вперше було використано термін «адвокат», запроваджено реєстрацію професійних адвокатів у судах, де вони виявили бажання працювати, а також обов'язок приймати присягу при вступі у професію. Адвокатами за «Правами» могли бути повнолітні чоловіки світського походження, християнського віросповідання, розумово та фізично сильні, без будь-яких відхилень.

19 травня 1874 р. у Харкові при Харківській судовій палаті була створена Рада присяжних повірених, а 4 березня 1877 р. у Новочеркаську відкрито відділення Ради присяжних повірених. Це були єдині органи адвокатського самоврядування Харківщини того часу, оскільки з грудня 1875 р. створення Рад присяжних повірених та їх відділень було припинено.

До першого складу Ради присяжних повірених увійшли: голова — Жученко Михайло Васильович, товариш голови — Морозкін Сергій Федорович; члени Ради — Іван Олексійович Клопов, Федір Михайлович Космачов, Микола Григорович Борсук, Олександр Сергійович Лебедев, Олександр Миколайович Зайцев. До перших помічників присяжних повірених належали Анненков Олексій Іванович, Бродський Єгор Кондратійович, Білий Олександр Михайлович, Водзіводський Карл Сигизмундович, Іванчин-Писарев Микола Михайлович, Ковалевський Платон Платонович, Новов Микола Дмитрович, Падеревський Ігнатій Іванович, Поморцев Іван Іванович, Постриганев Єгор Дмитрович, Пушков Павло Григорович, Роговський Андрій Федорович, Свідерський Микола Федорович, Станіславський

Яків Степанович, Стойкін Іоасаф Андрійович, Таубер Яків Самойлович та Тичинський Сигизмунд Антонович.

Рада розташовувалася у приміщенні Харківського окружного суду.

Головою Ради обиралися найбільш авторитетні і шановані представники адвокатури. У Харкові, за час існування Ради, її очільниками були: М. В. Жученко в 1874 — 1878 рр., Я. С. Станіславський у 1878 — 1879 рр., Д. І. Скибинський у 1880-1881 рр., Р. І. Падеревський у 1882 — 1884 рр., а потім знову в 1888—1898 рр., С. Ф. Морозкін в 1884 — 1888 рр., В. П. Єгоровський у 1899 — 1908 рр., Козлов С. О. в 1909 — 1917 рр.

Чисельність присяжних повірених та їхніх помічників щороку зростала. Число присяжних повірених з 36 осіб у 1874 р. дійшло до 241 особи у 1901 р., тобто збільшилося майже в 6 разів. Число помічників присяжних повірених було перемінним: з 58 осіб у 1874 р. кількість зростала до 114 осіб у 1878 р., наступні 8 років становила близько 50 осіб і з 1889 р. постійно збільшувалася з 71 особи до 183 осіб.

До кінця 80-х років XIX ст. на одного присяжного повіреного Харківської судової палати припадало обслуговувати понад 55 000 населення. Для порівняння в Одеській судовій палаті — більше 23 000, у Київській судовій палаті — більш як 32 000.

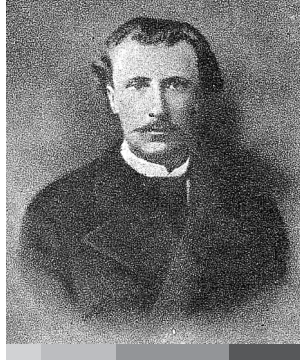
Імена багатьох присяжних повірених були відомими не лише в межах Харківщини, а й у всій Російській імперії. У цей час адвокатами працювали: М. М. Гродзинський, А. Л. Рівлін, Б. П. Куліков, І. О. Клопов, Є. С. Горє, М. М. Купчинов, І. С. Косенко, Л. О. Погодін, Я. С. Таубер та багато інших.

АДВОКАТ МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ ЖУЧЕНКО (1840 — 1880)

Народився на Херсонщині. Юридичну освіту здобув у Харківському університеті.

З моменту створення Ради присяжних повірених при Харківській судовій палаті 19 травня 1874 р. М. В. Жученко був її першим головою та членом Ради.

Відомий активною громадською діяльністю. Брав участь у Харківсько-Київському таємному товаристві, що дбало про розвиток української мови, відкриття шкіл з українською мовою навчання.

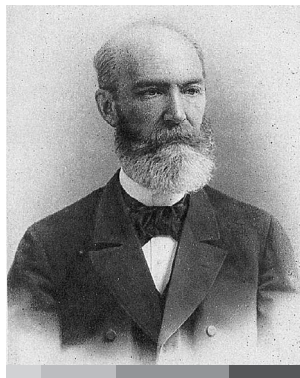
Михайло Васильович Жученко вважається одним із засновників та фундаторів Наукового товариства імені Шевченка у Львові, пожертвувавши на його потреби 9 тисяч рублів золотом.

Адвокат Жученко допомагав Михайлу Драгоманову у виданні книжок. У 1879 р. він, ймовірно, відвідав Драгоманова у Женеві. Після повернення з-за кордону М. В. Жученко був заарештований за підозрою у революційній діяльності й кілька місяців провів в ув'язненні, де захворів на сухоти. Після звільнення, намагаючись поправити здоров'я, М. В. Жученко виїхав за кордон. Помер у Парижі.

АДВОКАТ СЕРГІЙ ФЕДОРОВИЧ МОРОШКІН (1844 — 1900)

Народився у родині професора Московського університету — Федора Лукича Морошкіна — автора правознавчих праць «О Владении» та «О Уложении Царя Алексея Михайловича» та Марії Миколаївни Оранської.

Закінчивши у 1865 р. курс у Московському університеті, нетривало працював при московському архіві Міністерства юстиції та поступив до канцелярії щойно відкритого

Московського окружного суду. У 1867 р. С. Ф. Морошкін був призначений товаришем прокурора в Харків, проте незабаром залишив службу і присвятив себе адвокатурі.

Майже двадцять років С. Ф. Морошкін працював в адвокатурі, значну частину цього часу був головою Ради присяжних повірених Харківського судового округу. Завдяки його зусиллям з кінця травня 1886 року в Харкові з'явилася допоміжна каса присяжних повірених округу Харківської судової палати та їхніх помічників.

У 1887 р. Сергій Федорович Морошкін був призначений членом цивільного департаменту Харківської судової палати.

У Харківській раді присяжних повірених була заснована бібліотека, що нараховувала на початку ХХ сторіччя 2000 томів видань юридичного характеру. Основою бібліотечного фонду стали 537 томів, пожертвованих А. М. Морошкіною, яка після смерті чоловіка передала раді усю його юридичну бібліотеку. На честь свого колишнього голови Рада присяжних ухвалила створити в своїй бібліотеці особливий відділ, присвоївши йому назву Морошкінської бібліотеки.

АДВОКАТ МИКОЛА СЕРГІЙОВИЧ КАРИНСЬКИЙ (1873 — 1948)

Народився у Москві в родині московського чиновника надвірного радника Сергія Івановича Каринського та Віри Семенівни Каринської (Грузової). Дядьком майбутнього адвоката був відомий російський філософ і логік Михайло Іванович Каринський.

У 1897 р. закінчив повний курс юридичного факультету Московського університету. У 1898 р. був зарахований помічником присяжного повіреного округу Московської судової палати з місцем проживання у м. Володимирі. У 1901 р. переведений помічником присяжного повіреного в округ Харківської Судової палати з місцем проживання у м. Орел.

У 1903 р. М. С. Каринському було присвоєно звання присяжного повіреного. У 1907 р. він був обраний членом Ради присяжних повірених округу Харківської судової палати з місцем проживання у Харкові й залишався одним з 9 членів Ради до листопада 1916 року.

АДВОКАТ ВАЛЕРІАН ВАЛЕРІАНОВИЧ ЛАШКЕВИЧ (1876 — НЕВІДОМО)

Народився у родині професора медицини Валеріана Григоровича Лашкевича. Навчався у сімейній школі видатного українського педагога Христини Данилівни Алчевської.

Вищу освіту В. В. Лашкевич здобув у Харківському університеті: спочатку на фізико-математичному, а згодом на юридичному факультеті. Закінчивши Харківський університет у 1902 р., продовжив освіту в Новому університеті Брюсселя, де слухав лекції видатних юристів та соціологів. У 1903 р. написав курс російського торговельного права та переклав «Правила адвокатської етики» Союзу Американських Адвокатів.

Брав участь у російсько-японській війні (1904 — 1905 рр.), отримав звання підпоруччика, нагороджений орденами Св. Анни і Св. Станіслава.

Після повернення з війни В. В. Лашкевич працював помічником присяжного повіреного, згодом — присяжним повіреним у Харкові.

Був членом Ради присяжних повірених Харківської судової палати, юрисконсультom Харківської міської управи та помічником юрисконсульта управління Південної залізниці. Обирався гласним міської думи Харкова.

У 1912 р. В. В. Лашкевич був обраний членом IV Державної Думи Російської імперії від Харківської губернії. Входив до фракції кадетів. Був членом комісій з судових реформ, з міських справ, зі шляхів сполучення.

Під час Лютневої революції входив до складу Тимчасового комітету Державної Думи. 6 серпня 1917 р. обраний до складу Помісного собору Православної церкви від Державної Думи. Учасник Білого руху. Емігрував до Болгарії.

АДВОКАТ ПАВЛО ГАВРИЛОВИЧ МАТЮНІН (1852 — НЕВІДОМО)

Виходець із дворянського роду Казанської губернії. Син голови Вітебської казенної палати Гаврили Павловича Матюніна.

Після закінчення Імператорського Олександрівського ліцею у 1869 р., вступив на службу в канцелярію Державного контролю. Згодом понад десять років служив судовому відомству у Санкт-Петербурзькій губернії. У 1881 р. був призначений мировим посередником в Ольгопільський повіт Подільської губернії. У 1885 р. призначений головою канцелярії Подільського губернатора.

У 1892 р. П. Г. Матюнін вийшов у відставку в чині колезького радника і був зарахований присяжним повіреним округу Харківської судової палати.

У 1907 р. обраний членом III Державної Думи від Харківської губернії. Входив до фракції октябристів. Був головою редакційної комісії, а також членом комісії із запитів, із судових реформ та з направлення законодавчих ініціатив.

Доля після 1917 року невідома.

АДВОКАТ ПЕТРО ГУСТАВОВИЧ ГЕСС-ДЕ-КАЛЬВЕ (1831 — 1898)

Виходець з дворянського роду Ізюмського повіту Харківської губернії. Син доктора філософії, композитора, музикознавця, гірничого начальника Луганського ливарного заводу Густава Густавовича Гесс-де-Кальве — одного з перших біографів Григорія Сковороди.

Освіту Петро Гесс-де-Кальве здобув в одному із приватних пансіонів та на юридичному факультеті Харківського університету. У 1852 р. закінчив університет зі ступенем кандидата права.

З 1853 р. працював у канцелярії Харківського генерал-губернатора. Був статським радником.

До цього історичного періоду належать такі провідні адвокати Харківщини, як Микола Міхновський, який уперше висунув ідею незалежності усіх українських земель і у 1900 році видав власним коштом брошуру «Самостійна Україна» та адвокат Григорій Данилевський, детальніше про яких можна дізнатися з травневого Вісника НААУ за 2019 рік.